

IXTISOSLASHGAN SPORT MAKTABLARIDA SPORT AKROBATIKASINI RIVOJLANTIRISH VA BOSHQARISH

O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti.
Menejment va sport tadbirlarini tashkil etish va boshqarish kafedrası

MMN 51-24 guruh magistranti

Ibrohimov Hikmatillo Ilhomjon o'g'li

hikmatilloibrohimov2@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasini rivojlantirish va boshqarish masalalarini o'rganishga qaratilgan. Tadqiqotda yosh sportchilarning tayyorgarligi, murabbiylik jarayoni, sport inshootlari va jihozlardan foydalanish, shuningdek, boshqaruv tizimining samaradorligi tahlil qilinadi. Maqolada sport akrobatikasini rivojlantirishdagi asosiy muammolar — malakali murabbiylar yetishmasligi, jihozlarning yetarli emasligi va trening jarayonining tizimliliigi aniqlangan. Shu bilan birga, murabbiylik metodikasi va boshqaruvni takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish, sportchilarni ijtimoiy va psixologik qo'llab-quvvatlash bo'yicha takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: sport akrobatikasi, ixtisoslashgan sport maktablari, sportchilar tayyorgarligi, murabbiylik jarayoni, sport infratuzilmasi, boshqaruv tizimi, resurslarni taqsimlash.

DEVELOPMENT AND MANAGEMENT OF SPORTS ACROBATICS IN SPECIALIZED SPORTS SCHOOLS

Uzbekistan State University of Physical Education and Sports

Department of Management and Organization of Sports Events

Master's Student, MMN 51-24 Group

Ibrohimov Hikmatillo Ilhomjon o'g'li

hikmatilloibrohimov2@gmail.com

ANNOTATION

This article is focused on studying the development and management of sports acrobatics in specialized sports schools. The research analyzes the preparation of young athletes, the coaching process, the use of sports facilities and equipment, as well as the effectiveness of the management system. The article identifies the main problems in the development of sports acrobatics, including a shortage of qualified coaches, insufficient equipment, and lack of systematic training processes. At the same time, recommendations are provided for improving coaching methods and management, optimizing the use of resources, and providing social and psychological support to athletes.

Key words: sports acrobatics, specialized sports schools, athlete preparation, coaching process, sports infrastructure, management system, resource allocation.

KIRISH

Sport akrobatikasi — bu sportning yuqori darajada jismoniy tayyorgarlik, muvozanat, kuch, tezlik va moslashuvchanlikni talab qiluvchi turidir. So'nggi yillarda yoshlar o'rtasida sport akrobatikasiga qiziqish ortib borayotgani, shuningdek, xalqaro musobaqalarda O'zbekiston sportchilari erishayotgan muvaffaqiyatlar ushbu sport turining ahamiyatini yanada oshirmoqda. Shu sababli ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasini rivojlantirish va boshqarish jarayonlarini tizimli o'rganish dolzarb bo'lib qolmoqda.

Ixtisoslashgan sport maktablari sportchilarning professional tayyorgarligi, murabbiylik jarayoni, trening metodikasi va sport inshootlaridan foydalanishni mukammal tashkil etish orqali sport akrobatikasining sifatini oshirishga xizmat qiladi. Biroq amaliyotda bu jarayonning samaradorligi bir qator muammolarga duch kelmoqda: malakali murabbiylarning yetishmasligi,

trening jihozlari va infratuzilmaning cheklanganligi, shuningdek, boshqaruv tizimining to'liq optimallashtirilmaganligi.

Ushbu maqolaning maqsadi — ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasini rivojlantirish va boshqarish jarayonlarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdir. Tadqiqot natijalari sport akrobatikasining samarali rivojlanishi uchun zarur bo'lgan strategiyalar, resurslarni taqsimlash, murabbiylik metodikasi va psixologik qo'llab-quvvatlash yo'nalishlarini aniqlashga yordam beradi.

Shu bilan birga, maqolada ixtisoslashgan sport maktablarida boshqaruv tizimini takomillashtirish va yosh sportchilarning raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan amaliy chora-tadbirlar ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari nafaqat O'zbekistondagi sport maktablari, balki xalqaro tajriba asosida sport akrobatikasini rivojlantirishning samarali modelini ishlab chiqishda qo'llanilishi mumkin.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yosh avlodning tarbiyasi jamiyatimiz uchun juda muhim bo'lganligi sababli, ta'lim va tarbiya jarayonida faoliyat yuritayotgan pedagoglarning zimmasidagi mas'uliyat ortadi. Yoshlarni sog'lom turmush tarziga o'rgatish, ularning jismoniy, ruhiy va aqliy rivojlanishini ta'minlash, shuningdek, ularni komil inson sifatida tarbiyalash pedagoglar oldida turgan asosiy vazifalardan biridir.

Sinf ichidagi mashg'ulotlar bilan bir qatorda maktab tashqarisida jismoniy tarbiya va sport musobaqalarini tashkil etish yoshlar tarbiyasida muhim rol o'ynaydi. Sport bilan shug'ullanish va musobaqalarda ishtirok etish jarayonida o'quvchilar intizom, qat'iyatlilik, maqsadga intilish, mustaqillik, o'z kuchiga ishonch, tashabbuskorlik, mardlik va chidamlilik kabi fazilatlarni rivojlantiradilar. Shu sababli musobaqalarni tashkil qilish va ularni sifatli o'tkazish jarayoniga katta e'tibor qaratish lozim.

Bundan tashqari, sport musobaqalari orqali bolalarda raqibga hurmat tuyg'usi shakllanadi. Qaysi sport turida qatnashmasin, har bir musobaqada raqibni hurmat qilish talab qilinadi. Masalan, kurash sportida raqibga hurmat ko'rsatish, uning shaxsiga va jamoasiga hurmatni ta'minlaydi. Musobaqa qanchalik keskin bo'lmasin, mag'lubiyatga uchragan sportchi o'z raqibini chin ko'ngildan tabriklaydi, bu esa kelajakdagi musobaqalarda yuqori natijalarga erishish uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, musobaqalar sportchining barcha qobiliyatlarini rivojlantiradi va namoyon qiladi. Yuqori emotsional muhitda o'tkazilgan musobaqalar tomoshabinlarning ham salbiy yoki ijobiy ta'sirini o'quvchilarga yetkazadi. Shu sharoitda yoshlar bir-biriga yordam berish, jamoa bo'lib ishlash, musobaqa qoidalarini to'g'ri bajarish va umumiy maqsadlarga erishishda o'zaro mas'uliyatni rivojlantiradilar.

Musobaqalar bola rivojlanishiga mos kelishi kerak:

1. Ular bolaning yoshiga va imkoniyatlariga muvofiq bo'lishi lozim.
2. Musobaqaning murakkabligi bolalarning imkoniyatlaridan biroz yuqori bo'lsa, bu yanada motivatsiyani oshiradi.

Shunday musobaqalar bolaning ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va yuqori natijalarga erishish istagini rag'batlantiradi. Qatnashuvchilar muvaffaqiyatga erishish uchun sa'y-harakat qilishi kerakligini tushunib, intizom, mas'uliyat va mehnatsevarlik ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Musobaqalar bolalarni jamoada ishlashga o'rgatadi, hamkorlik, muloqot va bir-birini qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, ular sport va jismoniy ko'nikmalarini rivojlantirib, muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik, kuch va chidamlilikni oshiradi. Muntazam mashg'ulotlar va musobaqalarga tayyorgarlik yoshlarni sog'lom turmush tarziga o'rgatadi va hayot davomida ijobiy odatlarni shakllantiradi.

Bundan tashqari, musobaqalar stressni boshqarish va muvaffaqiyatsizliklarga qarshi kurashish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Musobaqalar orqali bolalar muammolarni hal qilishni, yangi vaziyatlarga moslashishni va keyingi harakatlar uchun motivatsiya topishni o'rganadilar.[2]

Sport musobaqalarida yosh sportchilar maqsadlarni aniq belgilab, ularga erishish yo'lida harakat qilishi lozim. Shu jarayonda ular Vatan himoyasi va milliy iftixorni his qilib, ulkan maqsadlar sari intilishadi. Mashg'ulotlar va musobaqalar yoshlarni ma'naviy jihatdan yetuk, komil inson qilib tarbiyalashning eng samarali vositalaridan biridir.

Ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasi bo'yicha faoliyat ko'rsatishning samarali usullari va boshqaruv mexanizmlari yosh sportchilarni har tomonlama rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sport akrobatikasi bilan muntazam shug'ullanish bolalarda jismoniy chidamlilik, muvofiqlashtirish, moslashuvchanlik va kuchni oshiradi. Shu bilan birga, bu turdagi sport yoshlarning ruhiy salohiyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi, ularda qat'iyatlilik, sabr-toqat va ijobiy raqobat ruhini shakllantiradi.

Sport akrobatikasi bo'yicha musobaqalar va trening jarayonlari pedagogik nazorat bilan birlashtirilganda maksimal natija beradi. Tadqiqot davomida kuzatilgan tajribalar shuni ko'rsatdiki, sportchilarga individual yondashuvni qo'llash ularning texnik tayyorgarligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, murabbiylar tomonidan muntazam tahlil va baholash ishlari sportchilarning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash imkonini beradi, bu esa mashg'ulot rejasini optimallashtirishga yordam beradi.[3]

Ixtisoslashgan maktablarda sport akrobatikasi rivojlanishini rag'batlantirishning muhim omili bu – jamoaviy ish va motivatsiya tizimi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sportchilarning o'zaro yordam ko'rsatishi, bir-birini rag'batlantirishi va raqobat muhitida ishlashlari natijasida jamoaviy ruh kuchayadi. Shu bilan birga, o'quvchilarda mas'uliyat va o'zini boshqarish qobiliyati shakllanadi.

Yana bir muhim jihat shundaki, sport akrobatikasini rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalar va innovatsion uslublarni qo'llash samaradorlikni oshiradi. Masalan, video tahlil tizimlari yordamida sportchilarning harakatlari, texnik qoidalarni bajarishi va koordinatsiyasini baholash mumkin. Bu esa murabbiylarga individual mashg'ulot dasturlarini ishlab chiqishga imkon beradi va sportchilarning tezroq rivojlanishiga hissa qo'shadi.[4]

Shuningdek, boshqaruv tizimi ham sport akrobatikasini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot ko'rsatdiki, samarali boshqaruv sport maktablarida resurslarni, murabbiylarni va trening vaqtini optimal tarzda taqsimlash imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, sportchilarning musobaqalarda yuqori natijalarga erishishiga va sport maktablarining umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.[5]

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasi bilan shug'ullanish natijasi sifatida sportchilarda bir qator ko'nikmalar shakllanadi. Birinchidan, jismoniy rivojlanish ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilangan: muvofiqlashtirish, kuch, chidamlilik va moslashuvchanlik o'sadi. Ikkinchidan, ruhiy va psixologik jihatdan sportchilar qat'iyatlilik, intizom va o'ziga ishonchni rivojlantiradi.

Mashg'ulot va musobaqalar jarayonida sportchilar o'z qobiliyatlarini sinab ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi va yuqori natijalarga erishishga intilishni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, musobaqalarda qatnashish orqali sportchilar o'zaro hurmat, jamoaviy ish va mas'uliyat ko'nikmalarini mustahkamlaydilar.[6]

Tadqiqot davomida aniqlangan boshqa muhim natija shuki, ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasi bo'yicha faoliyat olib borish murabbiylar malakasi va boshqaruv tizimining sifatiga bevosita bog'liq. Yuqori malakali murabbiylar bilan ishlash sportchilarning texnik tayyorgarligi va musobaqalardagi natijalarini sezilarli darajada oshiradi.

Bundan tashqari, sport maktablarida zamonaviy texnologiyalar va trening metodlarini qo'llash samaradorlikni oshiradi. Masalan, videotasvirlar orqali texnik xatoliklarni aniqlash va tuzatish imkoniyati sportchilarning rivojlanish jarayonini tezlashtiradi.[7]

Ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasini rivojlantirish va boshqarish yosh sportchilarni jismoniy, ruhiy va ma'naviy jihatdan shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sport akrobatikasi bilan shug'ullanish bolalarda muvofiqlashtirish, chidamlilik, moslashuvchanlik, kuch va intizom kabi jismoniy ko'nikmalarni rivojlantiradi. Shu bilan birga, musobaqalar va trening jarayonlari ular uchun ruhiy qat'iyat, maqsadga intilish, o'zini boshqarish va stressni yengish ko'nikmalarini shakllantiradi.[8]

XULOSA

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, sportchilarning natijalari nafaqat ularning individual qobiliyatlariga, balki murabbiylarning malakasi va boshqaruv tizimining sifatiga ham bevosita bog'liq. Samarali boshqaruv va individual yondashuv orqali sportchilarning tayyorgarligi maksimal darajada oshiriladi, bu esa musobaqalarda yuqori natijalarga erishishga xizmat qiladi.

Shuningdek, sport akrobatikasi bilan shug'ullanish yoshlarni jamoaviy ishga o'rgatadi, bir-birini qo'llash va hurmat qilish, hamkorlik qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu esa faqat sport sohasida emas, balki hayotning boshqa sohalarida ham ularning shaxsiy muvaffaqiyati va ijtimoiy moslashuvchanligini ta'minlaydi.

Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar quyidagilarni o'z ichiga oladi: ba'zi sport maktablarida resurslar yetarli emasligi, murabbiylarning malaka darajasi har xil bo'lishi va zamonaviy texnologiyalarni yetarlicha qo'llanmasligi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun murabbiylar malakasini oshirish, trening jarayonida innovatsion texnologiyalarni joriy etish, shuningdek, sport maktablarida boshqaruv tizimini optimallashtirish zarur.

Xulosa qilib aytganda, ixtisoslashgan sport maktablarida sport akrobatikasini rivojlantirish yosh avlodni jismoniy, ruhiy va ijtimoiy jihatdan yetuk inson sifatida tarbiyalashda samarali vosita hisoblanadi. Musobaqalar, individual yondashuv va samarali boshqaruv orqali sportchilar yuqori natijalarga erishadi, jamoaviy ish ko'nikmalari shakllanadi va ularning ichki motivatsiyasi oshadi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar va strategik boshqaruvni joriy etish orqali maktablar sport akrobatikasi sohasida barqaror rivojlanishga erisha oladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Saidov, A.F. Sport akrobatikasi asoslari va metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Tuxliev, I.S. Yoshlar sportini rivojlantirish va pedagogik nazorat. Toshkent: Fan, 2019.
3. Komilova, F.Q. Sport maktablarida jismoniy tarbiya va metodika. Toshkent: O'qituvchi, 2021.
4. Fayzieva, Sh.R. Sport musobaqalarini tashkil etish va boshqarish. Toshkent: Fan, 2020.
5. Hjalager, A.M. Innovation in sports training and youth development. Copenhagen: Nordic Sport, 2018.
6. Golysheva, Ye. Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi. Moskva: Sport Akademiya, 2019.
7. Butler, R.W. Youth sports competitions and personal development. London: Routledge, 2021.
8. UNWTO & IOC. International guidelines for sports training and competitions. Madrid: UNWTO, 2022.